

ESKİŞEHİR KİTAPLARI SERİSİ / 4

BİZİM YUNUS

Editörler: Emine GÜMÜŐSOY, Kaçnil SARITAŐ

Eskişehir 2021

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 357

Sahibi : Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK (Rektör)
Yayın Yönetmeni : Prof. Dr. Kâmil ÇOLAK (Rektör Yardımcısı)
Yayın Komisyonu : Prof. Dr. Kâmil ÇOLAK (Rektör Yardımcısı)
Prof. Dr. Mahmut KEBAPÇI
Prof. Dr. Yusuf Ersoy YILDIRIM
İdari Sorumlu : Necmettin BAŞKUT
İ.M.İ.D. Başkanı
Basımevi Sorumlusu : Yüksel ASLAN
ESOGÜ Basımevi Şube Müdürü

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bölümü/bölemleri Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright 2019 by Eskişehir Osmangazi University. All rights reserved. No part of this book may be printed, reproduced or distributed by any electronically, optical, mechanical or other means without the written permission of Eskişehir Osmangazi University.

Kapak Tasarım

Prof. Dr. Şirin Şengel

Dizgi / Sayfa Tasarımı

Dr. Öğr. Üyesi Erşahin Ahmet AYHÜN
Saliha Ravza AYHÜN

ISBN NO

978-605-9975-69-8

1. Baskı

Baskı Tesisleri

ESOGÜ Basımevi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Matbaa Sertifika No.: 41388

ESKİŞEHİR 2021

YUNUS EMRE’NİN ALLAH VE PEYGAMBER SEVGİSİ

Mustafa ÖZTOPRAK*

Giriş

Orta Asya bozkırlarından Anadolu’ya uzanan bir hayatın şahitleriydi atalarımız. Anadolu gibi gittikleri yerleri imar eden, kültür ve medeniyet inşa eden, insanı yaşatırken devleti de abâd kılan bir anlayışla hareket etmişlerdi. Toplumunu inşa ederken onu yeterli görmeyip manevî yöne de önem vererek adeta bir evin tefrişatını yapma düşüncesini hayata geçirmişlerdir. Elbette ortaya konan değerlerin inşası kendi kendine olmamıştır. Ön plana çıkmış bazı şahsiyetlerin eliyle gerçekleşmiştir. Mevlâna, Hacı Bektaş, Hacı Bayram Veli, Somuncu Baba, Taptuk Emre ve Yunus Emre bu şahsiyetlerdendi.¹

Bugün günübürlük hayatların daha ön planda olduğu, ulvî değerlerin geride kaldığı safhalar yaşanmaktadır. Zamanında Anadolu benzer safhalar yaşarken, bulunduğu halden çıkararak, rehberlik yapan şahsiyetler, yaptıklarıyla adeta Anadolu coğrafyasını mayalamışlardır. Moğolların yakıp yıktığı coğrafyayı, şehirleri, kültür ve medeniyeti irfani değerlerle yeniden dokumuşlardır. Anadolu insanının dimağlarında “Horasan Erenleri”² olarak bilinen şahsiyetler, şehir şehir, köy köy inşa süreçlerinde yer almışlardır. Gittikleri yerlere dini, Allah ve peygamber aşkını, rehberliğini, nezaketi, feraseti, zarafeti ve bildiklerini götürmüşlerdir. Böylece bir toplumu ulvî değerler etrafında yeniden inşa eden numune-i imtisal olmuşlardır. Her birinin temayüz eden farklı

* Doç. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. mustafaoztoprak@vaani.com <https://orcid.org/0000-0003-4122-3959>

¹ Maruf şahsiyetler için bakınız: Reşat Öngören, “Mevlana Celaleddin-i Rumi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.29 (İstanbul: TDV Yayınları, 2004), 441-448; Ahmet Yaşar Ocak, “Hacı Bektaş-ı Veli”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14 (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 455-458; Nihat Azamat, “Hacı Bayram-ı Veli”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14 (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 442-447; Haşim Şahin, “Somuncu Baba”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.37 (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 377-378; Haşim Şahin, “Tapduk Emre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.40 (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 12-13; Mustafa Tatcı, “Yunus Emre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.43 (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 600-606.

² Geniş bilgi için bakınız: Süleyman Uludağ, “Erenler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.11 (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 294-295.

yönleri vardır. Bunların içinde, halkın hafızasında özellikle ilahi aşkıyla yer eden, “Aşk Eri”, “Gönül İnsanı” ve “Aşk Adamı” denilebilecek, sadeliği ve derin irfani kültürüyle temayüz eden Yunus Emre vardır.

Herkesin kendince bir yön bulabileceği çok yönlülüğe sahip Yunus’un asıl üzerinde durulması gereken tarafı Allah ve Peygamber sevgisidir. Dizelerine bakıldığında bunu görmek mümkündür. Hayatı ve dünyaya bakışı değerlendirildiğinde amacının geçici hevesler değil, kalıcı değerler olduğu tespit edilmektedir. Bunu özellikle *Divan* isimli eseri³ okunduğunda baştan sona Allah ve Peygamber sevgisini bariz olarak görmek mümkündür. Biz de çalışmamızda mezkûr eserdeki şiirlerden faydalanacağız.

Yunus Emre, her şeyden önce hayatını Allah’ın emirleri ve Peygamberin sünneti üzere yaşamaya çalışan bir dervıştır. Taptuk Emre’nin şeyhliğini yaptığı tekkenin müntesibidir. Tasavvuf terbiyesinin ve manevi ilerlemesinin temel değerlerinden olan; dünyadan uzaklaşma, Allah’a ulaşma çabası, Peygamberin sünnetine harfiyen uyma/taklit etme arzusu ve kâinatın yaratılma sebeplerini tefekkür ederek imanını güçlendirme gayreti onun hayatında ziyadesiyle görülmektedir. Tasavvufun ilerleme aşamalarından olan seyri sülûk sürecini tamamlayan her bir derviş gibi nefsinin terbiye etmiş ve Yaratıcı’yı her anında hissetme ve ona göre hareket etmeyi yeğlemiştir. Şiirleri çerçevesinde düşünüldüğünde Yunus’un her anı Allah aşkı ve Peygamber sevgisiyle dolu olduğu tespit edilmektedir. Çalışmamızda biz de onun Allah ve Peygamber sevgisini inceleyeceğiz. Çünkü Yunus’u tanımak için onun hayatın merkezine koyduğu meseleyi yani aşkı anlamak gerekmektedir.

1. Allah Sevgisi

Allah sevgisi başlığı altında, konunun farklı yönleri bölümler halinde ele alınacaktır. Bunlar; “Allah’a Hitapta Sevgi”, “Aşk ve Sevgi Kelimelerine Yaklaşımı” ve “Allah Aşkı” konuları incelenecektir. Her bir başlığın altında konu ile ilgili dizeler ve yorumları yer alacaktır.

1.1. Allah’a Hitapta Sevgi

Yunus’un Allah sevgisi büyük oranda O’na olan aşkı çerçevesinde şekillenmektedir. Mutlaka seven sevdiğine sevdiğini söylemeli ki Allah Rasûlü de⁴

³ Yunus Emre, *Yunus Emre Divanı*, Haz: Mustafa Tatcı (İstanbul: Akçağ Yayınları, 1991).

⁴ Ebû Dâvud es-Sicistanî, Süleyman b. Eş’as b. İshak el-Ezdî. *es-Sünen*. b.y.: Dâru’l-fikr, t.y., “Edeb”, 122; Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, nşr. Ahmet Muhammed Şâkir, Dâru İhyâi’t-türâsi’l-Arabî, Beyrut, t.y. “Zühd”, 54.

böyle buyurmaktadır. Eğer kişi sevdiğini gerek sözlü gerekse fiili olarak sevgisinden haberdar etmezse taşınan duyguların anlamından söz etmek mümkün değildir. Yunus da bu meyanda Allah'a olan aşkını beyan etmektedir. O, sevgisini açıklamakla kalmamakta aynı zamanda bütün benliğiyle de yaşamaktadır. *Divan*'daki şiirlerine bakıldığında onun Allah'a olan aşkının ilk önce hitap kelimelerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Mesela, "Çalap"⁵, "Dost"⁶, "Sübhan"⁷, "Şah-ı Kerîm"⁸, "Rahîm"⁹, "Zü-l Celâl"¹⁰, "Hakk"¹¹ ...

Aşkın belki de somut olarak tezahürü ifadelerde yaşanır. Çünkü hitap edilen kelimeler, kişinin içinde yaşadığı duyguların naif bir şekle bürünüp dilden dökülmesidir. Her kelime burada yer alamaz. Mutlaka sevdiğinin kabul edeceği şekilde olmalıdır. Onu hoşnut edebilmelidir ki onun katında bir değeri olsun. Ona kapılarını açsın. Yunus Emre de Rabb'ine hitap ederken "Ya Rabbi", "Ya Allah" şeklinde genel olarak her bir Müslümanın kullandığı hitap sözlerinden ziyade Allah'ın sıfatlarını muhtevî isimleriyle hitap etmektedir. Mesela "çalap", daha çok ehli tasavvufun kullandığı bir isim, "sübhan", her türlü kusurdan uzak tutmak, "kerim", cömert olmak, "rahim", ahirette sadece Müslümanlara acıma, "celal", büyük ve ulu olma anlamlarını taşımaktadır.¹² Mezkûr sıfatları ihtiva eden bazı dizeler şu şekildedir:

*Demesin ki Müslüman Çalap emrine fermanım
Tutmaz ise Hak sözünü faide yok dinden ona¹³*

...

*Ulu ulu günahlarım yüz komadı bana Çalap
Hiç kimse çare kılmadı döndüm yine sana Çalap¹⁴*

...

*Her kim dostu sever ise dosttan yana gitmek gerek
İşi gücü dost olıcak cümle işten olur azât¹⁵*

...

⁵ Yunus Emre, *Divan*, 119, 139.

⁶ Yunus Emre, *Divan*, 50.

⁷ Yunus Emre, *Divan*, 130.

⁸ Yunus Emre, *Divan*, 127.

⁹ Yunus Emre, *Divan*, 143.

¹⁰ Yunus Emre, *Divan*, 126.

¹¹ Yunus Emre, *Divan*, 122.

¹² Mezkûr isimler hakkında etraflıca bilgi için Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne bakılabilir.
<https://sozluk.gov.tr>

¹³ Yunus Emre, *Divan*, 49.

¹⁴ Yunus Emre, *Divan*, 52.

¹⁵ Yunus Emre, *Divan*, 55.

*Ey Dost seni severim can içre yerin vardır
Dün-gün uyumaz oldum acaip halim vardır¹⁶*

Mana itibariyle bakıldığında, Allah'ın gücünü ikrar, ikram ve bağışlamaya yönelik sıfatlar mevcuttur. Buradan Yunus kendisinin bağışlanmasını, Rabb'ine yakınlaşmasını murat ettiği anlaşılmaktadır. Sıfatlara bakıldığında meselenin bir başka yönü daha bulunmaktadır. Sevenler birbirine isimlerinden ziyade duygusallığı içeren kelime ve sıfatlarla hitap ederler. Bu sevginin belki de daha nezaket çerçevesinde anlatılmasıdır. Yunus Emre'nin Allah'ın sıfatlarına başvurması, dizelerinde onlara yer vermesi ve bunların çoğunlukla gönüle hitap manasını içermesi ön plândadır.

1.2. Aşk ve Sevgi Kavramlarına Yaklaşımı

Yunus Emre denilince “aşk eri”, “gönül adamı” ve “Allah sevgisiyle hemhâl olmuş bir şahsiyet” fotoğrafı ortaya çıkmaktadır. Yazmış olduğu şiirler de buna şahitlik etmektedir. Ancak onun aşk ve sevgi düşüncesini nereye oturttuğu üzerinde çok fazla durulmamaktadır. Muhtemelen okuyucular veya meseleyi ele alanlar, düşünce dünyalarındaki Yunus Emre'yi aramakta ve ilgili dizelere dikkat çekmektedirler. Onunla ilgili meselelere bakıldığında bir dizeden ziyade aynı konudaki bütün dizeleri toplamak isabetli olacaktır. Zira *Divan* baştan sona incelenirse Yunus daha iyi tanınacaktır. Sadece bir yere bakmak meseleyi anlamada eksiklik meydana getirebilecektir. Aşk ve sevgi konusu bu kabil bir durum arz etmektedir. Yunus Emre aşk ve sevgi konusu hakkında yazdığı dizelere bakıldığında aslında kendini, aşk ve sevgiye bakışını birçok açıdan anlatmaktadır. Konu ile ilgili örnekler şu şekildedir:

*Çalabın dünyasında yüz bin türlü sevgi var
Kabul et kendözüne gör hangisi layıktır*

*Aşksız adem dünyada belli bilin yok durur
Her biri bir nesneye sevgisi var âşıktır¹⁷*

Dizelerindeki muhtevi mesajlara bakıldığında Yunus Emre'nin aşk konusunda toplumun genel bir fotoğrafını çektiği anlaşılmaktadır. Dünyada birçok sevginin olduğu, bunun da her bir bireyin kendince farklı nesnelere dönük beslendiğini ifade etmektedir. Aşksız bir hayatın düşünüleemeyeceğini anlatmaktadır. Her bir insanın bir nesneye âşık olduğu ancak Çalabın (Allah'ın) hoşnut olacağı bir aşkın makbul olacağına işaret etmektedir. Düşünüldüğünde

¹⁶ Yunus Emre, *Divan*, 71.

¹⁷ Yunus Emre, *Divan*, 89.

bu tespitin yerinde olduğu görülmektedir. Yunus kendisinin aşktan ve sevgiden ne anladığını anlatmadan önce bir durum tespiti yaparak konunun ne olduğuna işaret etmektedir. Onun aşka şahsi bakış açısını ise şu dizelerde görülmektedir:

*Aşk imandır bize gönül cemaat
Kiblemiz dost yüzü daimdir salat*¹⁸

Bu dize, Yunus'un aşka dair düşüncelerini tespit etmektedir. Onun için aşk denilince ilahi aşk akla gelmektedir. Bunun da imanla bağlantılı bir aşk olduğu görülmektedir. Hakkında aşka dair yapılan dünyevi maksatlı çıkarımların bu dizeyle isabetli olmadığı anlaşılmaktadır. Zira onun hakkında üretilen birçok kitap, makale ve edebiyat içerikli çalışmalarda dünyevi aşkla irtibatlı yaklaşımlar ve tespitler bulunmaktadır. Mesele Yunus Emre'nin kendisinden dinlenildiğinde aşktan anladığının ilahi aşk olduğu anlaşılmaktadır.

Yunus Emre, aşktan bahsederken aynı zamanda aşkın niteliği üzerinde de durmaktadır. Burada üzerinde durduğu konu, belki seven ile sevilen arasındaki en güçlü noktanın güven olduğu düşünüldüğünde, onun bu noktaya yaptığı atıf önem kazanmaktadır. *Divan*'da konu ile ilgili geçen dizeler şu şekildedir:

*Yunus eydir ben aşıkım hem aşıkım hem sadıkım
Bu ayruk âşıklar gibi yoktur arayışim benim*¹⁹

Bireyler arasında meydana gelen aşk sürecinde belki de en fazla ihtiyaç duyulan konu sadakattir. Eşler arasında meydana gelen sadakatsizlik, toplumun temel yapı taşı olan ailenin de sarsılması hatta yıkılmasına sebep olmaktadır. Yunus da bu durumun farkında olduğunu dizelerde ifade etmiştir. Hem aşıkım hem de sâdıkım, diğerleri gibi değilim derken, aşkını yönelttiği Rabb'ine karşı sadakatini açıklamıştır. Kendi yaşadığı aşkın gündelik aşklar gibi olmadığını, daimi ve aşkına sadık olduğunu beyan etmektedir. Gündelik aşklarla Allah aşkı arasında mukayese yapması, içinde bulunduğu durumu anlatmaya yönelik bir çaba olarak görmek gerekir.

Yunus için aşk yanmakla eşdeğerdir. Bunu yaşayan kişinin yanmasını sadece kendisi bilmez. Ona bakan onda bu hali görecektir. Yanan aşık da sevdiğinin derdiyle yanmalıdır. Konu ile ilgili dizeler şu şekildedir:

¹⁸ Yunus Emre, *Divan*, 54.

¹⁹ Yunus Emre, *Divan*, 157.

*Yunus aydur âşık oldum maşukun derdinden öldüm
Teveccüh maşuk akıldım onun ile gönlün eğler²⁰*

....
*Aşkın odu yüreğimde yandığına alem tanık
Kanda bir od yanar ise nişanı var tütün tüter²¹*

Yunus, maşukun derdinden öldüğünü ifade etmektedir. Bu onun yaşadığı ilahi aşkın hangi boyutta olduğunu göstermektedir. İçinde yaşadığı duyguları etrafındakilerin de yanan bir ottan çıkan dumanı gördüğü gibi net bir şekilde gördüklerini söylemektedir. Çünkü âşık olanın hali diğer insanlar gibi değildir. Dışarıdan bakan kişi onun âşık olduğu anlayabilmektedir. Anlayamasa da en azından bir farklılık görebilmektedir. Sadece halinden değil, konuşmasından, davranışlarından maşukuna odaklanmış, tek hedefini düşünen bir insan olmuştur. Günlük hayatın akışı onun için sıradan bir hal ve maşukundan uzaklaştırıcı bir vesile olarak görünüp ilgilenmeme söz konusu olabilmektedir. Aşkıni ziyadesiyle yaşayanlarda her an önemlidir. Yunus, her anında Allah'ı anmak ve ona tabi olmanın gayretindedir. Dizelerinde geçtiği üzere kâinatın her karesinde Rabb'ini görmektedir. Her anında maşukunun huzurunda olduğunu düşünmektedir. Böyle bir hal içinde olan kişinin dışarıdan görüntüsü diğer insanlara farklı gelecektir. "Gönül adamı", "Aşk eri" tabirlerinin karşılığını bulduğu noktanın bu olması muhtemeldir.

1.3. Allah Aşkı

Yunus Emre'nin yaşadığı aşk, Allah aşkıdır. Peygambere olan aşkıni bile Allah aşkı bünyesinde değerlendirmektedir. Çünkü gördüğü her şeyden maşukuna dair izler bulmakta, kâinattan Halika giden bir aşk sürecini yaşamaktadır. Belki bu anlayışında, ehl-i tasavvuf'dan olması hasebiyle, her şeyin Allah'ın ruhundan üflenmesi ve dolayısıyla kâinatın Allah'ın özünden bir parça olması anlamına gelen vahdet-i vücûd²² anlayışını kabul etmektedir. Aşkıni

²⁰ Yunus Emre, *Divan*, 84.

²¹ Yunus Emre, *Divan*, 85.

²² Vahdeti vücûd: Varlığın birliği ve varlıkta birlik anlamında bir tasavvuf terimi; bu bağlamda Tanrı, âlem ve insan ilişkilerini açıklayan düşünce sistemi. Vahdeti vücûd düşüncesi varlığı (vücûd), mümkün ve zorunlu kısımlarına ayrılmadan önce kendinde bir hakikat şeklinde ele alıp zorunlu ve mümkünü onun iki kutbu saymak suretiyle Hak ile halkı (yaratılmışlar) izâfet ilişkisiyle birbirine bağlar. Böylece Tanrı-insan ilişkileri başta olmak üzere birlik-çokluk sorunu, insan iradesi ve özgürlüğü, âlemdeki kötülük problemi, sebeplilik vb. metafizik konularla iman ve akîdenin anlamı, ahlâk konuları ve çeşitli dinî bahisler hakkında kapsamlı ve sistematik bir düşünce ortaya koyar. Bu düşünceyi kabul edenlere vahdeti vücûd ehli, vücûdiyye denir. Bkz. Ekrem Demirli, "Vahdeti Vücûd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.42 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), 431-435.

kâinattan Allah'a ulaştırmak istemesinin temelinde bu düşüncenin etkili olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Zira kendi ruhundan üflemek demek, yaratılanların da kendinden bir parça olduğu anlamına gelebilmektedir. Şu dize onun bu halini tercüme etmektedir:

*Dünyada Peygamber'in başına geldi bu aşk
Tercümanı Cebrail maşukası Halik'dir*²³

Yaşadığı aşkın dünya hayatında Peygamberin de başına geldiğini söylemektedir. Yani onunla kendi aşkı aynıdır. Aynı aşkı yaşayanlar, aynı yolun yolcularıdır. Rehberleri, amaçları, dertleri aynıdır. Adeta bir ailenin üyesi gibidirler. Bu aşkın oluşmasında Cebrail'in tercüman maşukun ise Allah olduğunu ifade etmektedir. Âşık ile maşuk arasında Cebrail'in olması, her ikisini ilgilendiren, bir araya getiren bir davanın olması anlaşılabilir. Çünkü mesele Allah aşkı bile olsa, onun rızasının haricinde hareket etmek mümkün değildir. Cebrail de o rızanın nasıl oluşacağına aracı olmaktadır. Bir nevi Allah'a giden yolu Peygambere o da inananlara öğretmesi gibi. Dolayısıyla Yunus için yaşadığı zaman dünyada ona göre Peygamberin de yaşadığı tek aşk var. O da Allah aşkıdır. Onun dışındakiler fani, aynı dünya gibi kıymetsizdir.

Yunus Emre yaşadığı aşkın ezelden beri geldiğini düşünmektedir. Bir nevi yaratılıştan kaynaklı bir süreç yaşadığını söylemektedir. Bu aşkın her bir bireyin dünyaya gelmesiyle başladığı ölümüyle bittiğini düşünmektedir. Bir insanın yaşadığı aşkın kaderinde olduğuna inanmaktadır. Nasip gözüyle bakmaktadır. Şu dizeler onun düşüncelerini içermektedir:

*Bezmi ezelde padişah elime sundu bir kadeh
İçeliden kılarım ah bilmezem ki ne beladır*²⁴
*Çok sorarlar Yunus a nice aşk esrikliği
N'etsin ezel bezminde öyle çalındı kalem*²⁵

.....
*Vatanımdan ayırdılar bu dünyaya düştü gönül*²⁶

.....
*Çalabım bu dünyayı kahr için yaratmış
Gerçeğin gelenlerin kahrını yutmak gerek*²⁷

²³ Yunus Emre, *Divan*, 89.

²⁴ Yunus Emre, *Divan*, 76.

²⁵ Yunus Emre, *Divan*, 156.

²⁶ Yunus Emre, *Divan*, 125.

²⁷ Yunus Emre, *Divan*, 121.

Muhtemeldir ki yaşadığı dönemde kendisine yönelik bazı eleştiriler yapılmıştır. O da bu eleştirilere karşı, kendi elinde bir şey olmadığı, kaderini yaşadığı şekilde cevap vermektedir. Hatta meseleyi biraz daha ileriye götürerek, asıl dünyasından bu dünyaya aşkı yaşayarak dert çekmek üzere gönderildiğinden bahsetmektedir. İnsanoğlunun cennetteki halini asli vatanı olarak görmekte, dünyaya gelmeyi de bir nevi dert çekmek için sürgün yeri olarak tanımlamaktadır.

Yunus Emre, Hakk'a yaklaşmaya vesileler gerektiğine inanmaktadır. Bunlar bir nevi bir Müslümanın yapması gereken görevler gibidir. Dizeleri şu şekildedir:

*Sen Hakka aşık isen Hak sana kapı açar
Ko seni beğenmeği varlığın evini yık²⁸*

....
*Cümle Hak'a yol vardılar sabır ile Hakka erdiler
Aşkın aslı oddan durur sabrım ile olmaz benim²⁹*

....
*Yunus sen kendini görme ibadet kıl mahrum kalma
Gayrısına gönül verme bana Allah sevgisi var iken³⁰*

....
*Şükr eyleğil Halıka ol durur Hayyıl Beka
Ana varırsın mutlaka bari şükre varı dur³¹*

....
*Kaf dağı zerren değil ay u güneş bana kul
Aslım Haktır şekk değil mürşiddir Kuran bana³²*

Âşık maşukuna ulaşmak için onun sevdiği hal ve davranışlar içine girmelidir. Çünkü onun sevdiği davranışlar, ona ulaşmanın bir vesilesidir. Onun gönlüne girmenin bir yoludur. Yunus'un *Divan*'ın farklı yerlerinde geçen yukarıdaki dizelerine bakıldığında; sabır, şükür, Kuran ve Allah'a olan aşk konularının ilahi aşka ulaşma vesileleri olduğu beyan edilmektedir. Mezkûr konulara bakıldığında Allah sevgisine ulaşmanın İslam'ın temel kaynaklarından Kuran'ın rehberliğinde, sıkıntılara karşı sabır ve eldeki nimetlere karşı şükür ile olabileceğini söylemektedir. Burada zikredilen konular, temelde İslam'ın bir Müslüman için dünyada yapılması tavsiye edilen fiillerdir. Dünyanın bir imtihan alanı olduğu düşünüldüğünde sabır ve şükür ile Allah'ın rızası elde

²⁸ Yunus Emre, *Divan*, 113.

²⁹ Yunus Emre, *Divan*, 163.

³⁰ Yunus Emre, *Divan*, 175.

³¹ Yunus Emre, *Divan*, 61.

³² Yunus Emre, *Divan*, 50.

edilecektir. Mezkûr konulara bakıldığında günlük olarak yapılması gereken ibadetlerdir. Ancak bütün bunların öncesinde bir aşkın yapması gereken kibir düşüncesini hayatından atmasıdır. “Sen Allah’a âşık isen önce kendini beğenmeyi bırak ki Allah da sana kapısını açsın” demektedir. Ona göre maşuka ulaşmak, önce kendinden vazgeçmekle, benliğini bir tarafa bırakmakla, sonra da Allah aşkında kaybolmakla olacaktır.

Yunus Emre’nin Allah aşkında hedefi maşukuna ulaşmaktır. Dolayısıyla onun hedefi Allah’a ulaşmaktır. Allah’ı sevmeyi hayatının merkezine alırken, dünya sevgisine kanıp Allah’ı sevmeyenlerin halini garip karşılamış olacak ki, onların gidecekleri yerin Tamu yani cehennem olduğunu ifade etmektedir. O, gelinen noktada aşkı hayatın vazgeçilmez kılmasıdır. Konu ile ilgili dizeleri şu şekildedir:

*Mutlaka Hakkı seven kişi mala cana kalmadılar*³³

....

Seni seven kişiye ne hacet hur u kusur

*Seni sevmeyen cana Tamu'dur cümle mekân*³⁴

Allah’ı seven kişide eksiklik yoktur. O, Allah’ı sevme bahtiyarlığına erdiği için bir kusurdan aridir. Çünkü ehl-i tasavvuf geleneğinde maşukta kaybolma, onun aşkıyla bütünleşme söz konusudur. Yani fenafillah anlayışı vardır. Yunus da aşkı Allah’a olduğu ve O’nda bir kusur olmadığı için, sevende de bir kusurun olamayacağını ifade etmiştir. Eğer sevmeyen var ise, onun gideceği yerin de cehennem (Tamu) olduğunu söylemiştir. Allah aşkını seçenin de en önemli yönünün dünyaya meyletmemesi olduğunu ifade etmektedir.

Yunus, Allah’a karşı sevgisi o seviyeye gelmiştir ki, adeta içi dışı ilahi aşk dolmuştur. Hayatının her anında, her nefesinde ilahi aşkı yaşadığını dizelerinde zikretmektedir.

Sensin bu gözümde gören sensin dilimde söyleyen

Sensin beni var eyleyen sensin hemin önden sona

....

*Bir zerrece Haktan ayrı gözüm nesne görmez benim*³⁵

....

³³ Yunus Emre, *Divan*, 65.

³⁴ Yunus Emre, *Divan*, 156.

³⁵ Yunus Emre, *Divan*, 138.

*Aşkın aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü bana seni gerek seni*³⁶

....
*Yunus şimdi Hakka er dün ü gün gönlün Hakk'a ver
Gönül gözü görmeyince bu boş gözü görmeyiser*³⁷

Yunus, bütün uzuvlarıyla aşkı yaşadığını söylemektedir. Çünkü ilahi aşkı olması gereken bütün haliyle aşka yönelmektir. Bu noktada gözün, gönlün ve dilin de her daim aşkı yaşadığını eğer bunlar aşkı yaşamazsa onların bir kıymetinin olmadığını düşünmektedir. Acaba niçin bunları zikretmektedir. Çünkü aşkın etkin olarak yaşandığı mekân gönül, gönüle giden yol göz ve sözlerin döküldüğü yer ise dildir. Sevgi gönüle mekân olursa gözler maşukuna ona göre bakacak, dil ise gönülden geçenleri aktaracaktır. Bir kimsenin âşık olduğuna en önemli işaret gözler ve sözlerdir. Her üçü bir araya gelince aşkın hakikati ortaya çıkmaktadır. Sahtesi ile gerçeği her üç noktada sınav vermektedir. Gerçek âşıklarda bu üç noktanın aynı noktada birleştikleri görülmektedir. Yunus da bu uzuvların, aşkıdaki yerini bildiği için aşkına iştirak etmezler ise var olmalarının bir anlamı olmayacağını düşünmektedir.

Yunus, aşkı bir imtihan olarak görmektedir. İmtihan, içinde sıkıntıları barındıran bir süreçtir. Âşık olanın maşuk tarafından zorluklara tabi tutulması sevginin derecesini görme açısından önem arz etmektedir.

*Ey Padişah ey Padişah her dem işin düze durur
Dünya onun bostanıdır sevdiğini üze durur*³⁸

....
*Miskin Yunus'un dünyada güldüğünü işitmeyin
Ağladığım isteyene gözüm pınar olsun ona*³⁹

....
*Tanrı için canım canı ceza ise tapdur yiter
Senin firakından beter azab dahi var mı beter*⁴⁰

Yunus, ilahi aşka talip olmanın bedelleri olduğunu düşünmektedir. Kendisinin dünyada üzüldüğünü, gülmediğini ve ayrılığın azabını çektiğini söyle-

³⁶ Yunus Emre, *Divan*, 254.

³⁷ Yunus Emre, *Divan*, 57.

³⁸ Yunus Emre, *Divan*, 82.

³⁹ Yunus Emre, *Divan*, 51.

⁴⁰ Yunus Emre, *Divan*, 85.

mektedir. Âşık olanın dertlenmesi, sıkıntı çekmesi, maşukun onu imtihan etmesi yaşanan bir süreçtir. Bu süreç dünyevi aşklarda da yaşanmaktadır ki en büyük aşka talip olan Yunus Emre'nin de bu süreçten bigâne olması düşündürülemez. Yunus, ilahi aşka talip olmuş ve birçok zorluk yaşamıştır. Ancak kendisi yaşadıklarından şikâyet etmemektedir. Şu dizesi onun bir göstergesidir.

*Yunus şikâyet eyleme yardan cefa gördüm diye
Cümle âşıklar haceti maşuku katında biter⁴¹*

Aşkta sevdiği uğruna yılmadan mücadele etmek esastır. Sadece verilen bu mücadele bile sevdiğini sevgisine ikna etme bakımından yeterli olabilmektedir. Çünkü aşk bedel ister, onu ödeyenler de sonuca ulaşmada büyük bir mesafe kat etmiş olur. Yunus da kendi kendine cefa gördüm diye şikâyet etmeyeceğini, aşkının çaresinin maşukun vereceği kararlarla hallolacağını söylemektedir. Çünkü sevdiğini ikna eden, maşukuna ulaşmanın yolunu açmış demektir. Yunus Emre de böyle bir sürecin farkında ve çektiği sıkıntılardan şikâyet etmemekte, çareyi de Allah'ın hoşnutluğunda aramaktadır.

2. Peygamber Sevgisi

Peygamber sevgisi başlığı altında üç alt başlık yer almaktadır. Bunlar, "Peygambere Hitapta Sevgi", "Gül ve Muhammed" ve "Peygamber Aşkı" konularında olacak, her bir başlığa dair *Divan*'dan şiirlerle mesele anlatılacaktır.

2.1 Peygambere Hitapta Sevgi

Yunus Emre'nin şiirleri incelendiğinde Allah Rasûlü'nü ziyadesiyle sevdiği tespit edilmektedir. Bu sevgi, özellikle Nebi için kullandığı isim ve sıfatlarda görülmektedir. Çünkü âşık ve mâşukun iletişimindeki hitap tarzında kullanılan isimlendirmeler meselenin seviyesini tespit etmede fikir vermektedir. Çünkü hitap için seçilen kelimeler özenle tespit edilmekte, içinde yaşattığı aşkı, sevgiyi yansıtacak şekle büründürülmektedir. Yunus Emre'de de bu meydana bir yaklaşım görülmektedir.

Divan'ına bakıldığında birçok isim ve sıfatı kullandığı tespit edilmektedir. Söz konusu isim ve sıfatlar şunlardır: "Rasûlüllâh", "Peygamber", "Allah Rasûlü", "Muhammed Mustafa", "Gül Muhammed", "Mustafa", "Muhammed", "Fahri Âlem", "Nebiler Serveri", "Gönüllerde Yer Eyleyen" ve "Habibim". Bu on bir isim ve sıfat incelendiğinde hem dini hem de dünyevi aşkı yansıtan bir boyutu olduğu anlaşılmaktadır. Ancak hepsinin bir yönüyle de

⁴¹ Yunus Emre, *Divan*, 85.

olsa manevi içeriğe sahip olduğunu söylemek de mümkündür. Kitapta on bir farklı isim ve sıfatın kullanılmasında onun Peygambere olan sevgisinin geldiği seviyeyi göstermesi bakımından önemlidir. Bu da sevgisinin derinliğini, maşukun tek yönüyle değil birçok yönüyle tanıdığını ifade etmektedir. Zira gerek ilmi gerekse halka yönelik çalışmalarda Allah Rasûlü'ne dair belli isim ve sıfatlar kullanılırken, Yunus'un elinden geldiğince ulaşabildiği bütün sıfat ve isimlere yer vermesi ancak onun Peygambere olan aşkıyla açıklanabilir.

2.2. Gül ve Muhammed

“Gül” ifadesi farklı anlamlar ifade etmektedir. Bir çiçekçi için tabiatın bir parça veya menfaat getiren bir araç, kişi sevdiğine verdiğinde bir sevgi vesilesi, bir cenazeye gönderildiğinde taziye yansıtan üzüntü hafifleticisi ve gül üzerine şiir yazan bir şair için ise düşüncelerin yazıya dökülmesi vs. anlamlarına gelebilmektedir. Bunlar büyük oranda maddi yönlü tezahürler olup hepsinin de kendince kıymeti bulunmaktadır. Ancak “Gül”ün manevi yönü maddi yönden daha ağırdır.

Gül'ün manevi değeri denildiğinde akla öncelikle Hz. Peygamber geldiğinden “Gül Muhammed” veya “Verdi Muhammed” şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. Gülü anlatırken bir de ona sevdalı bülbülden söz edilmiştir. Hz. Peygamberden günümüze gül adına birçok yazılar yazılmıştır. Taberî (v. 1033/1624) gibi bazı âlimler meseleyi Hz. Âdem ve Hz. Havva'ya kadar götürmüştür. Ancak Türk toplumunda genel olarak gül denilince Allah Rasûlü akla gelmektedir. 15. yy. şairlerinden Necati Bey (v. 914/1509), su kasidesi ile meşhur Fuzuli (v. 963/1556), Sultan I. Ahmed vs. gül Muhammed hakkında, Peygambere olan aşklarını ifade etmek için şiirler yazmışlardır.⁴²

Toplumumuzda Peygamber aşkından söz edilirken, özellikle bazı semboller kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de güldür. “Gül rengi, şekli ve kokusu bakımından da çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında onun her yönüyle Hz. Peygamber'e benzetilişi gelmektedir. Halk arasında, “Gül koklamak sevaptır” sözü de daha çok bu çiçeğin Hz. Peygamber'in sembolü kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Gül koklandığında, gül yağı veya gül suyu ikram edildiğinde “salât-ü selâm” getirilmesi, bu inanın Müslümanlar arasında köklü bir geleneğe sahip olduğunu gösterir. Mevlid törenlerinde gül suyu serpmek, bunun için yapılmış sanat eseri niteliği ta-

⁴² Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1992), 92-95. Ayrıca bkz. Mustafa Öztoprak, “Yunus Emre'nin Divan'ındaki Peygamber Anlayışı”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 20/ 1 (2020), 299-327.

şıyan gülâbdanların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Tasavvufî sembolizmde gül, ilâhî güzelliği ifade ettiği gibi Allah'ın mahbûbu Hz. Muhammed'i de temsil eder."⁴³ Bir peygamber aşığı olan Yunus da *Divan*'ında gül ve ona âşık olan bülbülden şu şekilde bahsetmektedir.

*Gül Muhammed teridir bülbül onun yâridir
Ol gül ile ezeli cihana bile geldim*⁴⁴

...
*Hak onu öğdü yarattı sevdi Habibim dedi
Yeryüzünde cümle çiçek Mustafa'nın teridir*⁴⁵

Yunus Emre, gülün kokusunu Hz. Peygamber'den aldığına inanmaktadır. Belki bu kanaatini, Allah Rasûlü'nün terinin güzel kokmasıyla ilgili rivayetlerden hareketle söylemiştir. Bazı sahabilerin, teberrükâttan kabul ettikleri için, onun terini güzel koku olarak kullanmak adına biriktirdiklerine dair rivayetler de mevcuttur.⁴⁶ Yunus'un da bu meyanda bir yaklaşımı görülmektedir.

Gül, tek başına değildir. Onun da aşkına kapılan bülbül vardır. Yunus, Peygamber aşkıyla yananların, bülbül gibi maşukuna ulaşmak için O'nu takip ettiğini ifade etmektedir. O da bülbülü bu noktada gülün yâri yani dostu olarak tanımlamaktadır. Bir nevi Peygamberle O'na âşık olanı, gül ile bülbüle benzetmektedir.

2.3 Peygamber Aşkı

Yunus Emre'nin Peygamber aşkı, Allah'a ulaştırın bir vesile konumundadır. Çünkü o Allah aşkını temel almaktadır. Peygamber aşkı ise Allah aşkıyla aslında bir bütünün parçaları konumundadır. Yunus hakkında genel olarak ümmi tespitinde bulunmaktadır. Ancak yapılan araştırmalara göre birçok ilim merkezini gezdiği dizelerinde geçmektedir. Peygamberi de hem sevgisi hem de bilgi boyutuyla tanımaktadır. Onun dinin insanlara anlatımında temsilci olduğunu bilmektedir. Yani onun Peygamber sevgisi, Allah'ın dün-

⁴³ Cemal Kumaz, "Gül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14 (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 227.

⁴⁴ Yunus Emre, *Divan*, 151.

⁴⁵ Yunus Emre, *Divan*, 87.

⁴⁶ Müslim, "Fedail" 83; Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, Kâhire: Müessesetü'l-risâle, 1956, 19/104; İbn Hibbân, *Şahîhu İbn Hibbân*, Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1404, 14/212.

yada dinin anlatımı için seçilmiş bir kul olması sebebiyledir. Şiirlerinde peygamber sevgisine ziyadesiyle yer vermiştir.⁴⁷ Bu dizelerden bazıları ve halk arasında meşhur olanları şunlardır:

*Aşkın ile âşıklar yansın ya Rasulellah
İçip aşkın şarabın kansın ya Rasulellah
Şol seni seven kişi komuş yoluna başı
İki cihan güneşi sensin ya Rasulellah
Şol seni sevenlere kıl şefaata onlara
Mü'min olan tenlere cansın ya Rasulellah
Aşıkım şol didara bülbülüm şol gülzara
Seni sevmeyen nara yansın ya Rasulellah
Derviş Yunus'un canı alem şefaata kanı
İki cihan sultanı sensin ya Rasulellah⁴⁸*

Yunus bu dizelerinde peygambere olan sevgisini, “seni sevmeyen nara yansın Ya Rasulellâh” şekilde ifade etmiştir. Onun dizelerinde üzerinde durduğu belli başlı konular vardır. Bunlardan birisi Peygambere olan sevgisi, ikincisi şefaata konusudur. Hem dünya hem de ahiret boyutuyla “Sultan” olarak gördüğü Peygamberden istekte bulunmaktadır. Bunu, Peygambere olan aşkı izhar ettikten sonra dile getirmektedir. Yani “Ey Nebi!, ben seni seviyorum, sevgimden dolayı bana şefaata et” demektedir. Peygamberin şefaati meselesi etraflıca bir konu olup⁴⁹ çalışmamızın sınırları dışındadır. Ancak Yunus’un burada peygambere olan sevgisini izhar ettikten sonra şefaati dile getirmesini, kıyamet gibi zorlu günde “kişi sevdiği ile beraber olur”⁵⁰ fehvasınca, “bana yardımcı ol” demektedir. Sevenlerin birbirini görmesi, desteklemesi, yardımcı olmasını Yunus’un peygambere olan aşkıında görmektediriz.

Aşk, sevdiğini her an yaşamaktan geçmektedir. Başkalarının araya girmesine fırsat vermemeyi gerektirmektedir. Bir günün her anında aşkıyla yaşamak, sevginin ne kadar ileri seviyede olduğunu göstermektedir. Adeta aşkın maşukuyla bütünleşmesini ifade etmektedir. Masivadan gelen her ne olursa olsun, dünyevi ne vad edilirse edilsin âşkın aşkıından daha güçlü değil-

⁴⁷ Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Mustafa Öztoprak, “Yunus Emre’nin Divan’ındaki Peygamber Anlayışı”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 20/1 (2020), 305-309.

⁴⁸ Yunus Emre, *Divan*, 232.

⁴⁹ Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Yusuf Şevki Yavuz, “Şefaata”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.38 (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 412-415.

⁵⁰ Buhârî, “Edeb”, 96; Müslim, “Bir”, 165.

dir. Onu bu hallere getiren ise, aşkına olan inancı ve bağlılığıdır. Yunus denince aslında bu nokta temayüz etmektedir. Peygambere olan sevgisini Allah'a olan aşkından ayırmamaktadır.

*Muhammed Hakk'ı bildi Hakk'ı kendinde gördü
Cümle yerde Hak hâzır göz gerektir göresi⁵¹*

Allah Rasülü'nün Rabbine olan aşkını kendinde gördüğünü ifade ederken, aslında kâinatta tek bir aşkın olduğuna işaret etmektedir. Gerçek aşkın maşukunu her anına şahit kılması ancak onu görmekle olabileceğini düşündürmektedir. Peygamberin her anında Allah aşkını görmesi meseleye normal bir insan gözüyle değil âşık gözüyle baktığını göstermektedir. Yunus bu noktada Peygamberi örnek aldığı anlaşılmaktadır. Kâinata baktığında eğer görmeyi bilirsen her zerresinde Allah'ı görebileceğini söylerken, aşkın maşukunu her baktığı yerde görmesine benzetmiştir. Bu yaklaşım, aslında aşkın gelebileceği en son nokta olarak görmek gerekmektedir. Çünkü her halinde aşkını yaşama, onunla bütünleşme ve maşukunda kaybolmayı sağlamaktadır. Dizelerde geçen mesajlar çerçevesinde Yunus Emre'de görülen Peygamber aşkını bu şekilde tespit etmek mümkündür.

Aşkın maşukuna olan sevgisini gösterdiği yönlerinden birisi de, sevdiğinin sözlerine değer vermesidir. Çünkü aşkıta aslolan güvendir. Sevdiğinin dilinden dökülenler ve hayatına yansıttığı fiiliyat seven için dikkate alınmaya değerdir. Maşuktan her bir söz ve fiil, sevdiğinin bir parçası görülür ve taklit edilmeli veya örnek alınmalıdır. Yunus'un yaşadığı Peygamber aşkında bunu görmek mümkündür. Hadis ve sünnete yaklaşımına bakıldığında aşkını görmek mümkündür.

*Her kim onun sünnetiyle farzını kaim tutar
Ne diyeyim ki akıbet soru hesaptan beridir⁵²*

Dizelerinde Yunus'un verdiği mesaj gayet açıktır. Kim Peygamberin sünnetini yaşarsa, ahirette hesaptan muaf tutulacaktır. Sevdiğini rehber edinen, ahirette onun mekânında yer bulacaktır. Peygamberin sünnetlerini yaşamak demek, ancak ona olan sevgiyle mümkündür. Zira kim sevmediği birinin yaptıklarını yapmak ister. Yunus Emre, sadece kendisi sünneti uygulamamış, başkalarına da tavsiyede bulunmuştur. Şu dizeleri bunu en güzel göstergesidir:

⁵¹ Yunus Emre, *Divan*, 252.

⁵² Yunus Emre, *Divan*, 87.

*Yunus'un sözü şiirden amma aslı (dur) kitaptan
Hadis ile denene key (pek) sadık olmak gerek*⁵³

Hadis/sünnet, Peygamberin söz ve fiilleridir. Yunus Emre, kendisi hadis ve sünnetleri hayatında dikkate almış, etrafındakilere de tavsiyede bulunmuştur. Tavsiyenin içinde özellikle sadık olmak ifadesi, takipte, örnek almada aslolanın sadakat olduğuna işaret etmektedir. Yukarıdaki dizelerinde de geçtiği üzere seven ile sevdiği arasında en büyük bağ güvendir. Hadise, hadiste geçen tavsiyelere sadık olmak, ancak sevenin yapabileceği bir davranıştır.

Yunus Emre'nin *Divan*'ı incelendiğinde hadis/sünnet kültürünün olduğu tespit edilmektedir. Ancak bunun büyük oranda bir hocanın önüne oturarak veya bir medresede eğitim alarak oluştuğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Şiirlerde geçen bilgi kırıntılarında bunu tespit etmek mümkündür.⁵⁴ Ancak onda bulunan hadis/sünnete bağlılık ve Peygamber sevgisinin bilgi temelli olmaktan ziyade, gönül muhabbeti şeklinde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Sonuç

Yunus Emre, bir aşk, gönül ve muhabbet insanıdır. Tekke kültürüyle bezenmiş hayat yaşayan bir dervişdir. Hayatını Allah ve Peygamber aşkına adanmış bir şahsiyettir. Anadolu'nun siyasi ve ekonomik buhranlar geçirdiği dönemde yaşayan Yunus, dinin emirlerine uymak için elinden geleni yapan biridir. Onun için dinini yaşamak, Kuran ve sünnete uymak, Allah ve Rasûlü'nün sevgisine mazhar olmak esastır. Dinini yaşarken, ibadetlerini bir aşk bilinciyle yapmaktadır. İbadetlerini sadece kendisi yapmamakta, etrafındakilere de tavsiye etmektedir.

Onun aşk anlayışının temelinde Allah aşkı vardır. Çünkü kâinatta tek bir aşk var, o da Allah aşkıdır. Eğer dünyayı farklı bir gözle izlerseniz, Allah aşkına ve onun varlığının delillerine ulaşırsınız demektir. Zira o, baktığı yerde Allah'ın varlığını görmektedir. Aşık maşukunu hayatının her anında ve her alanında yansıdığı gibi görmektedir. Çünkü sevenin sevdiğinde kaybolması gibi âşık olmak da maşukunda kaybolmayı gerektirmektedir. Onun için Yunus'un Allah'a hitabında, aşk ve sevgi kelimelerine yüklediği anlamlarda bu görülmektedir.

⁵³ Yunus Emre, *Divan*, 18.

⁵⁴ Mustafa Öztoprak, Sema Dağcı, "Yunus Emre'nin Divan'ında Hadise Yaklaşımı", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/11 (2019), 185-224.

Yunus'un Peygamber sevgisi, Allah aşkının bir yansıması, O'ndan bir parçası olduğu tespit edilmektedir. Allah'ın kâinatın her yerinde hissedilen varlığından dolayı, Peygamberine karşı yaşanan aşk bir nevi Allah'a karşı yaşanmaktadır. Çünkü bütünü parçaları, kendisi gibidir. Peygambere olan sevgisini, başta hitap ederken, Peygamberin bir ismi veya sıfatıyla değil birçoğuyla yapma, gül figürüyle sevgisini yansıtırma, sünnetine uyma, etrafındakilere tavsiye etme ve uymayanların gideceği yerin Tamu (cehennem) olduğunu söyleme şeklindedir. Bu tavsiyelerde bulunmasının temel nedeni, belki içinde bulunduğu sevgiden dolayı insanların da aynı konuma gelmesini istemesi olabilir.

Kaynakça

- Ahmet b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî. *el-Müsned*. Kâhire: Müessesetü'l-risâle, 1375.
- Ayvazoğlu, Beşir. *Güller Kitabı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1992.
- Azamat, Nihat. "Hacı Bayram-ı Veli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14 (1996): 442-447.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *el-Câmiu's-Sahih*, Nşr. Mustafa Dîb el-Buğa, Lübnan: Dâru İbn Kesîr, 1407.
- Demirli, Ekrem. "Vahdeti Vücûd", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.42 (2012): 431-435.
- Ebû Dâvud es-Sicistanî. Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi. *es-Sünen*. b.y.: Dârü'l-fikr, t.y.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büsfi. *Şahihu İbn Hibbân*. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1404.
- Kurnaz, Cemal, "Gül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 14 (1996):219-222.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyrî en-Nisabûrî. *el-Câmiu's-sahih*. Beyrut: Dâru İhyâi't türâsi'l-Arabî, t.y.
- Ocak, Ahmet Yaşar. "Hacı Bektaş-ı Veli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.14 (1996): 455-458.
- Şahin, Haşim. "Somuncu Baba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.37 (2009): 377-378.
- Şahin, Haşim, "Tapduk Emre", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C. 40 (2011): 12-13.
- Öngören, Reşat, "Mevlana Celaleddin-i Rumi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.29 (2004): 441-448.
- Öztoprak, Mustafa, Dağcı, Sema. "Yunus Emre'nin Divan'ında Hadise Yaklaşımı", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/11, (2019): 185-224.
- Öztoprak, Mustafa. "Yunus Emre'nin Divan'ındaki Peygamber Anlayışı", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 20/1 (2020): 299-327.

- Tatcı, Mustafa. "Yunus Emre", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.43 (2013): 600-606.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*. Nşr. Ahmet Muhammed Şâkir, Daru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, t.y.
- Uludağ, Süleyman. "Erenler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.11 (2010): 294-295.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Şefaat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C.38 (2010): 412-415.
- Yunus Emre. *Divan*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1991.